

Protocol Gewenst Gedrag

2016 – 2018

25 maart 2016

Bossestraat 8b 5374 HT Schaijk

Postbus 111 5374 ZJ Schaijk

e-mail: dir.denomgang@optimusonderwijs.nl

tel: 0486-461283

1. Inhoud.

1. Inhoud.	2
2. Inleiding.	3
<i>Een schoolbreed gedragsprotocol</i>	3
3. PBS – Positive Behaviour Support.	4
<i>3.1 Positief gedrag als uitgangspunt.</i>	4
<i>3.2 Heb duidelijke verwachtingen.</i>	4
<i>3.3 Leer verwachtingen aan.</i>	5
<i>3.4 Positief bekrachtigen van gewenst gedrag</i>	6
<i>3.5 Minimaliseer aandacht voor licht ongewenst gedrag</i>	7
<i>3.6 Eenduidige consequenties bij onacceptabel gedrag</i>	9
4. De rol van ouders	11
5. Leerlingen met een diagnose.	12
Bijlage 1.	14
Bijlage 2.	15
Bijlage 3.	16
Bijlage 4.	17
Bijlage 5.	18

2. Inleiding.

Een schoolbreed gedragsprotocol

Den Omgang is een school waar gewerkt wordt vanuit de basiswaarden *respect*, *veiligheid* en *vertrouwen*. In dit protocol staat beschreven vanuit welke basis we werken aan een rustige en veilige omgeving voor alle betrokkenen.

We gaan er samen voor om een veilig pedagogisch klimaat te creëren waarbij er een goede basis wordt gelegd voor een stimulerende leeromgeving. We vinden het belangrijk dat we op het gebied van 'gedrag' duidelijke, schoolbrede, richtlijnen opstellen en dat we elkaar helpen om ons aan de regels te houden. Met dit gedragsprotocol wordt duidelijk gemaakt wat wij van onze leerlingen, leerkrachten, ouders en andere betrokkenen verwachten.

Door middel van dit gedragsprotocol streven wij er naar onze school zo veel mogelijk pest-vrij te maken. Het programma dat wij hiervoor gebruiken is School Wide Positive Behaviour Support (SWPBS, of PBS). De maatregelen die in dit gedragsprotocol benoemd worden gelden ook in situaties waarin ongewenst gedrag dat onder pesten valt voorkomt.

De regels gelden in en om de school en in de situaties waarin het kind als leerling van Den Omgang betrokken is (zoals bij bezoek aan voorstellingen, op excursies, schoolreis enz.). De richtlijnen die in dit protocol beschreven staan, worden aan leerlingen en ouders gecommuniceerd. Dat gebeurt in de groepen, tijdens informatieavonden, in de nieuwsbrief, in de schoolgids, tijdens thema-avonden en op de website. De verwachtingen die we hebben zijn in de vorm van pictogrammen in de werkruimtes van de school gehangen. Leerlingen (of andere betrokkenen) die ongewenst gedrag vertonen zullen worden aangesproken (door de eigen leerkracht of door een ander personeelslid van school dat ziet dat een leerling een regel overtreedt) en er zullen, indien nodig, consequenties volgen.

3. PBS – Positive Behaviour Support.

3.1 Positief gedrag als uitgangspunt.

We gaan ervan uit dat alle leerlingen met de beste bedoelingen naar school komen. Zij laten over het algemeen positief (gewenst) gedrag zien dat past binnen de normen en waarden zoals we die op Den Omgang hanteren. De 'beloning' die ze daarvoor krijgen is onderwijs in een prettige en veilige omgeving. Als de leerlingen zich kunnen houden aan de basis *respect*, *veiligheid* en *vertrouwen* is het mogelijk ze de ruimte te bieden om zich optimaal te ontwikkelen. Bij de meeste leerlingen is het gedrag geen belemmering voor het leerproces.

We werken op Den Omgang volgens de uitgangspunten van PBS (Positive Behaviour Support, <http://www.swpbs.nl/>). Deze uitgangspunten zijn:

1. Heb duidelijke verwachtingen
2. Leer verwachtingen aan
3. Positief bekrachtigen van gewenst gedrag
4. Minimaliseer aandacht voor licht ongewenst gedrag
5. Eenduidige consequenties bij onacceptabel gedrag

Hierna volgt een uitwerking van deze vijf uitgangspunten.

3.2 Heb duidelijke verwachtingen.

We vormen samen (leerkrachten, leerlingen en ouders) een samenleving. Bij een samenleving horen waarden en normen. Deze bepalen wat bij ons op school als 'normaal' wordt beschouwd. Door als teamlid, leerling of ouder aan onze school verbonden te zijn, stem je in met deze normen en waarden. Wanneer we refereren aan 'normaal', dan zijn daarbij de normen en waarden die op onze school gelden het uitgangspunt. Hieronder volgt een beschrijving van de 3 basiswaarden *respect*, *veiligheid* en *vertrouwen*.

Respect

Respect voor elkaar en voor de omgeving. Dit houdt in dat een leerling zich in eerste instantie vooral met zichzelf bemoeit en de andere leerlingen met rust laat. Alleen wanneer het in het belang van het leerproces is, zoekt een leerling tijdens de les contact met een andere leerling. Een leerling laat zien hoe goed deze kan werken en samenwerken zonder een ander te storen. Daar hoort ook bij dat een leerling in taalgebruik de ander respecteert, binnen en buiten de les. Iedereen wordt met de voornaam (in het geval van personeel voorafgegaan door 'meneer' of 'juffrouw') aangesproken. Ook het van elkaar en elkaars spullen afblijven vinden we op Den Omgang normaal. Een leerling die last heeft van een ander, geeft dat aan door een duidelijk uitgesproken 'stop met...'.

Het materiaal dat we op school gebruiken is van ons allemaal. We hebben de spullen in 'bruikleen' gekregen en zijn daar dus zuinig op. Dat geldt voor materialen waarmee gewerkt wordt en voor het gebouw en de omgeving. Een schone, nette omgeving zorgt voor rust en is daarmee een voorwaarde om te kunnen leren. Hier zijn we samen verantwoordelijk voor.

Veiligheid

Alle leerlingen moeten zich veilig kunnen voelen op school. Ze moeten er van op aan kunnen dat ze gehoord worden als ze zich onveilig of onprettig voelen. Daarvoor kunnen ze in eerste instantie terecht bij hun leerkracht. Mocht dat om welke reden dan ook niet kunnen, dan zijn er de vertrouwenspersonen waar ze hun verhaal kunnen doen. Deze zullen zich elk schooljaar minstens één keer aan de leerlingen bekend maken. Hetzelfde geldt voor ouders en teamleden. Zij kunnen hun gevoel van onveiligheid delen met de directie of de interne contactpersonen (Eefje van Waes, vacature). Wanneer dat niet mogelijk is dan kunnen ze contact opnemen met de externe vertrouwenspersoon (zie schoolgids).

Vertrouwen

Alle leerlingen krijgen het vertrouwen dat ze vanuit goede bedoelingen handelen. Uiteraard is het mogelijk dat er een fout gemaakt wordt, het moet echter wel duidelijk zijn dat daar consequenties op volgen. Dit vergroot ook het vertrouwen van de leerlingen die zich wel aan de afspraken houden. Op basis van dit vertrouwen kunnen leerlingen zich met hun eigen taak bezig houden en zich ontwikkelen. Met name de Daltonpijler 'vrijheid in gebondenheid' is hierin belangrijk: de leerlingen die de vrijheid aan kunnen (zich aan de afspraken kunnen houden) krijgen meer ruimte dan leerlingen die meer begeleiding nodig hebben qua gedrag. Wij vinden het belangrijk dat dat verschil gemaakt kan worden, om op die manier aan iedereen gelijke kansen te kunnen bieden.

3.3 Leer verwachtingen aan.

Vanuit de bij 1. gestelde verwachtingen zijn 8 basisregels geformuleerd (zie bijlage 1). Deze regels zijn op rijm (zodat ze gemakkelijk onthouden kunnen worden) en er staat bij elke regel een plaatje. Deze regels hangen in alle ruimtes van de school.

Deze basisregels zijn verder uitgewerkt in gedragsverwachtingen die horen bij specifieke situaties (bijvoorbeeld in het theater, de hal, op de werkplekken). Deze gedragsverwachtingen zijn uitgewerkt in de gedragsmatrix (zie bijlage 2).

In specifieke gedragslessen wordt met de kinderen besproken welk gedrag in welke situatie van ze wordt verwacht. Deze lessen zijn als volgt opgebouwd:

1. Goed voorbeeld:

*De groep wordt **voorbereid** op wat er in de les wordt besproken. Vervolgens laat de leerkracht het gewenste gedrag zien en geeft er uitleg over: **modelen**. Dit wordt **nabesproken** met de kinderen.*

2. Fout voorbeeld:

Dit gebeurt altijd door de leerkracht zelf! Volgens dezelfde stappen als bij 'goed voorbeeld' wordt aan de kinderen uitgelegd wat er fout is aan het voorbeeld

3. Goed voorbeeld:

*De leerkracht laat nogmaals het gewenste gedrag zien door **modelen** en **nabespreken***

4. Leerlingen oefenen:

Een kind laat het gewenste gedrag zien. Dit wordt vervolgens nabesproken en eventueel herhaald.

Er wordt per schooljaar een planning gemaakt van de gedragsverwachtingen die aan bod komen. Voor 2015 – 2016 (vanaf de invoering van dit protocol) zijn deze als volgt gepland:

Datum	Kernwaarde	Gedragsverwachting	Ruimte
Begin januari – begin maart	Respect	Ik gebruik mijn liniaalstem	Klas en gang
Maandag 21 maart – vrijdag 15 april	Veiligheid	Ik laat de kapstokken netjes achter	Halletje bij de klassen
Maandag 18 april – vrijdag 6 mei	Veiligheid	Ik loop rustig door de school en op de galerij	School en galerij
Maandag 16 mei – vrijdag 10 juni	Respect	Ik laat de ander in zijn waarde	School en schoolplein
Maandag 13 juni – vrijdag 8 juli	Vertrouwen	Ik kom meteen terug naar de klas als dat van mij gevraagd wordt	School en schoolplein

Tijdens de periode wordt in elk geval één keer (indien nodig vaker) een les rondom de specifieke gedragsverwachting gegeven.

3.4 Positief bekrachtigen van gewenst gedrag

Het uitgangspunt van PBS is dat gewenst gedrag beloond wordt. Dit belonen kan op diverse manieren: verbaal met een compliment en nonverbaal met een schouderklopje. Op Den Omgang hebben we ervoor gekozen om ook gebruik te maken van een tastbare beloning middels een schoolbreed beloningssysteem met muntjes. Gewenst gedrag *kan* beloond worden met muntjes welke uitgedeeld worden door de leerkrachten, directeur, intern begeleider, begeleider rugzakleerlingen en conciërges. De munten worden ingeleverd in een piekpijp. Iedere klas is voorzien van een piekpijp. De leerkracht bepaalt samen met de groep of de groep gaat sparen voor een *kleine, middel of grote* beloning. Hoe meer munten er gespaard zijn, hoe groter de beloning zal zijn. Voorbeelden van beloningen staan verzameld in de digitale map 'PBS' in de leerkrachtomgeving.

De werkwijze:

- Alle collega's starten de dag met maximaal 5 muntjes. Deze 5 munten worden uitgedeeld aan de kinderen die gewenst gedrag laten zien. Dit kan een kind uit jouw klas zijn, maar het kan ook een kind uit een andere klas zijn. Incidenteel kunnen meer of minder muntjes op een dag worden uitgedeeld.
- Voorbeelden van gewenst gedrag: lopen door de gang, opruimen van je materiaal, stoel aanschuiven, praten met liniaalstem, elkaar helpen, rechts houden op de trap, iemand troosten, enz.
- Er staat per periode één gedragsverwachting centraal waar iedereen extra aandacht aan zal besteden. Deze hangt zichtbaar in het lokaal bij de 'piekpijp'
- De leerkracht plant een moment in dat de munten ingeleverd kunnen worden. Dit kan bijvoorbeeld om 12.00 uur en om 14.00 uur zijn. De kinderen benoemen waarom ze een muntje hebben verdiend, zodat er extra aandacht aan het gewenste gedrag wordt geschonken.
- De leerkracht bepaalt samen met de groep voor welke beloning ze sparen.
  - 30 munten = kleine beloning
  - 50 munten = middelgrote beloning
  - 100 munten = grote beloning
- Een kleine beloning kan zijn: 5 minuten langer buitenspelen, 5 minuten spelletje, 15 minuten lezen op een zelfgekozen plek in de klas, klein filmpje op www.youtube.nl, met een gekleurde pen schrijven, enz.
- Een middelgrote beloning kan zijn: 10 minuten langer buitenspelen, 15 minuten kieskast/spelletje, kleuters voorlezen (net zoals bij de opening van de Kinderboekenweek), twee filmpjes op www.youtube.nl, enz.
- Een grote beloning kan zijn: tablet/telefoon mee naar school en spelletjes voor 30 minuten, film kijken, verstopperkje in de school, cupcakes bakken, enz.
- Munten kunnen **niet** afgepakt worden.
- Kinderen die ongewenst gedrag laten zien, krijgen een waarschuwing en de leerkracht gaat met hem/haar in gesprek. Het kind mag wel meedoen met de beloning. Als het kind het ongewenste gedrag niet ombuigt naar gewenst gedrag, zal de consequentie zijn dat het kind niet mee mag doen met de beloning. Dit wordt met zowel het kind als met de ouders besproken.
- Op <https://www.youtube.com/watch?v=PqYKuIkb6aI&feature=youtu.be> vind je een filmpje met een korte uitleg van het schoolbreed beloningssysteem van Den Omgang.
- **Belangrijk: goed gedrag kan ook beloond worden door "gewoon" een compliment!**

3.5 Minimaliseer aandacht voor licht ongewenst gedrag

We onderscheiden de volgende gradaties van ongewenst gedrag:

1. Onprettig gedrag: regels overtreden
2. Onbehoorlijkgedrag: vaker regels overtreden en echt de lessen verstoren (voortdurend weerwoord)
3. Onacceptabel gedrag: schelden, spullen vernielen, bedreigen, structureel pesten (grensoverschrijdend)

4. Onwettig gedrag: stelen, geweld (de lln die weleens geschorst worden)

In dit deel wordt beschreven hoe we omgaan met onprettig en onbehoorlijk (licht ongewenst) gedrag, in deel 5 staat beschreven hoe we omgaan met onacceptabel en onwettig gedrag (groot probleemgedrag).

Door ongewenst gedrag aandacht te geven wordt de aandacht er extra op gevestigd. Dit willen we zo min mogelijk: 'Alles wat aandacht krijg groeit...'. Daarom is de positieve insteek bij gewenst gedrag de basis. Bij licht ongewenst gedrag heeft de leerkracht diverse keuzes waaronder oogcontact maken met de leerling, de leerling aanraken om te laten merken dat de leerling gezien wordt, de naam noemen en actief negeren door bewust iemand aandacht te geven die *wel* het gewenste gedrag laat zien. Een zeer effectieve interventie is de 'reactieprocedure', waardoor de leerling de kans krijgt het ongewenste gedrag om te buigen naar gewenst gedrag. Deze procedure staat hieronder beschreven:

Stap 1:

Vraag de leerling naar de gedragsverwachting. "Wesley, wat is ook alweer de afspraak in de klas over de toon waarop je praat?"

Stap 2a:

Vertel de leerling wat de gedragsverwachting is en vertel de leerling wat hij nu moet doen. "Wesley, in de klas praten we op een rustige toon. Praat nu op een rustige toon alsjeblieft".

Stap 2b:

Loop weg en wacht 10 seconden.

Stap 3:

Benoem het ongewenste gedrag, benoem de afspraak en geef een keuze. "Wesley, ik hoor dat je schreeuwt. De afspraak is dat je op een zachte toon praat in de klas. Of blijf binnen in de pauze of praat nu op zachte toon. Wat is je keuze?"

Stap 4a:

Benoem de consequentie die volgt. "Oké, dan blijf je in de pauze binnen".

Stap 4b:

Loop weg.

Aandachtspunten:

- de leerkracht wacht na elke enkele ogenblikken
- de leerkracht bekrachtigt elk stapje in de gewenste richting
- de leerkracht blijft rustig en praat op een neutrale toon.

De stappen van de reactieprocedure staan op een kaartje dat in elke klas aanwezig is.

Voorbeelden van licht ongewenst gedrag met een bijbehorende **consequentie** staan beschreven in bijlage 3.

Wanneer een leerling zelf aangeeft tijd en rust nodig te hebben voordat deze weer aan het groepsproces deel kan nemen, kan deze vragen om een 'afkoelperiode'. De leerling kiest hier zelf voor en overlegt met de leerkracht *waar* en *hoe lang* deze zelfgekozen afkoelperiode plaats vindt.

3.6 Eenduidige consequenties bij onacceptabel gedrag

Bij onacceptabel en onwettig gedrag kan de leerkracht de reactieprocedure overslaan en volgt een andere interventie. In de meeste gevallen is er dan sprake van een situatie waarin de normale gang van zaken geen doorgang kan vinden als gevolg van het gedrag van de leerling en het voor de leerling, de leerkracht of de groep niet meer prettig en veilig voelt. De leerling zal dan met een time-out naar een van de volgende personen worden verwezen:

1. Directeur
2. Intern begeleider
3. Leerkracht met extra zorgtaken
4. Een MT lid

De leerling krijgt van de leerkracht een briefje mee (zie bijlage 4) voor de persoon waar de time-out bij plaatsvindt. Op dit briefje worden de afspraken die gemaakt worden genoteerd. Dit briefje wordt ondertekend door de leerling, leerkracht en degene bij wie de time-out plaatsvond. Het briefje gaat ter informatie van de ouders mee naar huis, de leerkracht bewaart een kopie. De leerling krijgt eerst een 'bezinningsperiode'. Degene waar de leerling zich gemeld heeft, kijkt in het registratiesysteem op de gezamenlijke schijf (in de toekomst in Parnassys) of deze leerling in het recente verleden al vaker in de fout is gegaan. Daarna volgt een gesprekje met de betrokken leerling. De bedoeling hiervan is de leerling uit de negatieve sfeer te halen, niet om het probleem op te lossen. Het probleem kan wel besproken worden. De leerling blijft gedurende de afgesproken tijd op de time out plek werken. Na afloop wordt de leerling teruggebracht en na schooltijd volgt er een gesprek tussen de leerling en de leerkracht. In dit gesprek wordt gezocht naar een oplossing van het probleem waarbij het belang van gewenst gedrag positief benadrukt wordt en afspraken met de leerling worden gemaakt. Deze worden vastgelegd in het registratiesysteem. Ook wordt afgesproken wat de consequentie van het gedrag is.

Voorbeelden van onacceptabel en onwettig gedrag met bijbehorende consequenties staan in bijlage 5.

Ouders worden zo snel mogelijk op de hoogte gebracht van het voorval (na het einde van het dagdeel), dit gebeurt bij voorkeur telefonisch.

Het doel van de time out

De bedoeling van de time out is de leerling elders in de school bij een andere persoon dan de eigen leerkracht de kans te geven om zich buiten de reguliere

klassensituatie te herstellen. Dit geeft ook de leerkracht bedenken- en hersteltijd. Bij terugkeer in de klas zoeken leerkracht en leerling zo snel mogelijk gezamenlijk naar afstemming van gedrag waarna de leerling weer aan het leerproces kan deelnemen. Er is sprake van 'switch gedrag': de leerling switcht van probleemgedrag naar gewenst gedrag en de leerkracht overdenkt hoe hij anders kan handelen waardoor verwijdering uit de klas kan worden voorkomen.

Wanneer een leerling na een time out nog een keer de fout in gaat.

Als een leerling na een time out met nabespreking binnen *4 weken* weer ongewenst gedrag aangaande dezelfde regel vertoont waaraan een time out gekoppeld zit, dan worden de ouders opgeroepen voor een gesprek waarbij de leerkracht en leerling zitten. Er worden dan met de ouders erbij opnieuw afspraken gemaakt die worden vastgelegd. Daarbij geldt dat, wanneer de leerling na dat gesprek binnen *4 weken* nog een keer ongewenst gedrag vertoont, er geen time out op school volgt maar de ouders gebeld worden om de leerling op te halen voor een 'thuis time out'. De leerling is dan de rest van de dag niet meer welkom op school en er volgt een gesprek met de ouders, de leerkracht, leerling en de directie.

Bij eventuele herhaling zal een schorsing van een dag volgen, bij herhaling daarvan wordt melding gedaan bij de Leerplichtambtenaar.

4. De rol van ouders

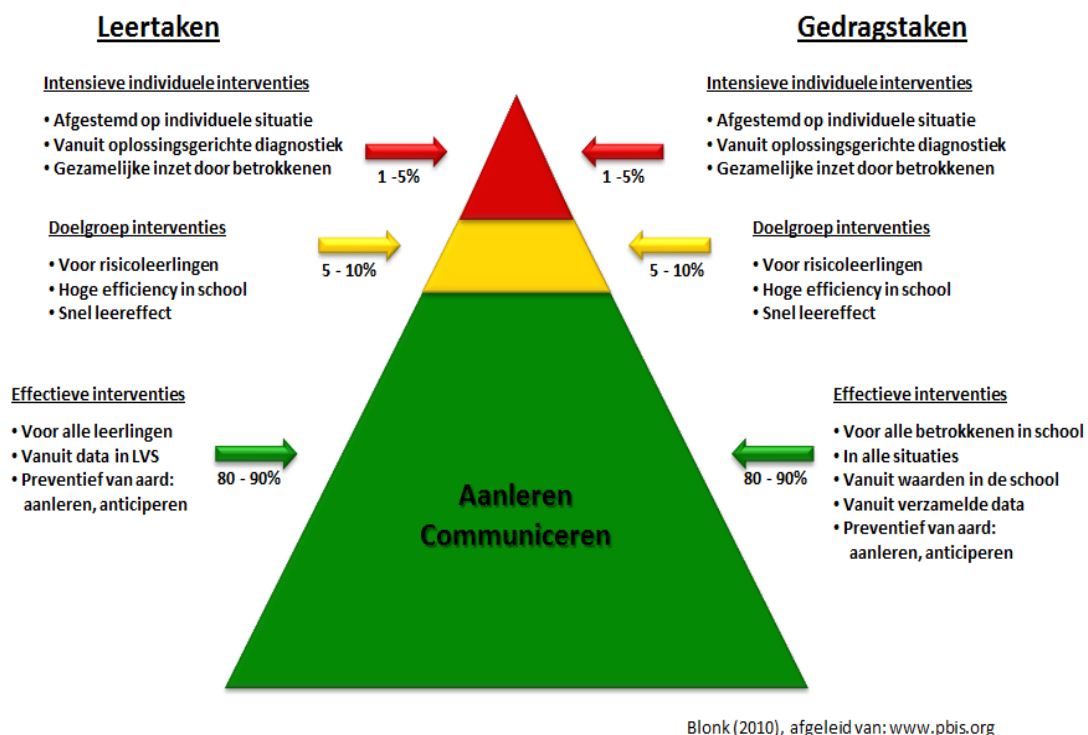
Zoals eerder aangegeven gelden de normen zoals die in dit gedragsprotocol staan beschreven op onze school als 'normaal'. Door hun leerling bij ons op school aan te melden geven ouders aan dat hun kind zich op Den Omgang volgens deze normen hoort te gedragen. Wij verwachten van ouders dat zij hun kind ondersteunen in het vertonen van gewenst gedrag op onze school. Wij verwachten niet van ouders dat zij thuis dezelfde normen overnemen, andersom moeten zij ook niet van ons verwachten dat wij hun normen hier op school uitdragen (indien die afwijken van onze normen).

Ouders worden ervan op de hoogte gebracht als hun kind een consequentie voor ongewenst gedrag heeft gehad, zodat zij er thuis met hun kind over kunnen spreken (en hun kind kunnen ondersteunen). Bij voortdurend vertonen van ongewenst gedrag zullen ouders worden opgeroepen om in gesprek te gaan over het gedrag van hun kind. Zo'n gesprek zal altijd zo snel mogelijk na het incident plaatsvinden.

5. Leerlingen met een diagnose.

Bij de meeste leerlingen is het gedrag geen belemmering voor het leerproces. Zoals onderstaande afbeelding laat zien, gaat het om 80 – 90 % van de leerlingen waarbij de leer- en gedragstaken zonder meer zijn aan te leren. Deze leerlingen bevinden zich in het groene gebied van de grafiek.

Schoolbrede aanpak om succes op leer- en gedragsgebied bij leerlingen te bevorderen

Leerlingen met een diagnose m.b.t. gedrag (ADHD, PDD-NOS, ODD, DCD enz.) vallen in principe ook binnen dit gedragsprotocol. Alleen is het zo dat we van hen niet altijd kunnen verwachten dat zij het gewenste gedrag laten zien zonder interventie. Zij zullen moeten *leren* wat van hen verwacht wordt.

Voor leerlingen die zich in het rode (en indien nodig ook in het gele) deel van de piramide bevinden zal een handlingsplan worden opgesteld waarin de specifieke aanpak voor deze leerlingen wordt beschreven. Het kan zijn dat deze leerlingen extra hulp van buiten school nodig hebben. Hiervoor kunnen ouders en school terecht bij het CJG (Centrum voor Jeugd en Gezin) in Schaijk.

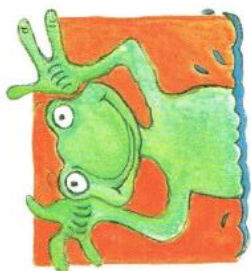
De groepsleerkracht kan in overleg met de ouders en de leerling aanvullende

afspraken maken om de leerling voorafgaand aan de waarschuwing al attent te maken op het ongewenste gedrag.

Alle leerkrachten zullen een lijst met namen en foto's van deze leerlingen ontvangen met de diagnose die gesteld is. In een bijlage wordt van elke diagnose een korte omschrijving gegeven met verwijzing naar verdere informatie op het internet of in vakliteratuur. Ook zullen zij het 'groepshandelingsplan' ontvangen waarin staat beschreven wat de aanpak bij deze leerlingen is bij ongewenst gedrag. Hierdoor is iedereen op de hoogte van hoe we met deze leerlingen om gaan en kan van iedereen worden verwacht dat hiernaar gehandeld wordt als één van deze leerlingen ongewenst gedrag vertoont. Met de ouders van deze leerlingen zal veelvuldig contact zijn over de vorderingen van deze leerlingen m.b.t. gewenst gedrag.

Bijlage 1.

Hieronder de 8 basisregels: afbeeldingen met bijbehorende zinnen die het gewenste gedrag omschrijven.

Er is er maar één die praat,
zodat het luisteren beter gaat.

Wij laten merken,
hoe goed wij kunnen werken.

Jij let op jezelf alleen.
De leerkracht let op iedereen.

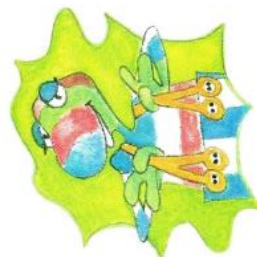
Zuinig zijn op materiaal,
dat is prettig voor ons allemaal!

Wij laten bewust
een ander met rust.

In woord en gebaar,
respecteren wij elkaar.

Van elkaar afblijven vinden wij normaal.
We doen dat binnen én buiten het lokaal.

Wij je iets van iemand lenen?
Vraag het dan aan diegenen.

Bijlage 2.

gedragsverwachtingen welk goed gedrag willen we zien?	Gang	Theater / vide	Speelplaats	Galerij/tral	Toiletten	Gymzaal speelzaal
<p>Respect</p> <p>Er is er maar 1 die praat zodat het luisteren beter gaat.</p> <p>Wij laten be wust een ander met rust</p> <p>In woord en gebaar respecteren wij elkaar</p> <p>Wij zijn iets van iemand leren vraag het dan aan diegene n</p>	<p>Ik praat alleen met degene met wie ik werk</p> <p>Ik praat met een limbaalstem</p> <p>Ik werk alleen met mijn eigen materiaal</p>	<p>Ik blijf van anderen af</p> <p>Ik luister naar de anderen</p> <p>Ik steek mijn hand op als ik wil reageren</p> <p>Ik spreek netjes tegen de ander</p> <p>Ik kijk naar de ander</p>	<p>Ik laat een ander met rust als hij/zij daarom vraagt</p> <p>Ik respecteer de ander</p> <p>Ik zeg: Stop, hou opl. Als ik iets vervelend vind</p> <p>Ik ga meteen naar de leerkracht als ik word geroepen</p>	<p>Ik ruim mijn eigen spullen weer op</p> <p>Tijdens lesuren loop ik rustig en ben ik stil</p>	<p>Een kind per toilet</p> <p>Ik mag alleen in een hokje als het vrij is</p>	<p>Ik ben / speel eerlijk en sportief</p> <p>Ik wacht op mijn beurt</p> <p>Ik laat de ander in zijn /haar waarde</p> <p>Kleedkamer.</p> <p>Ik let op mezelf en accepteer de ander zoals hij/zij is</p> <p>Ik blijf van anderen sullen af</p>
<p>veiligheid</p> <p>vane kaar afblijven vinden wij normaal. wij doen dat binnen en buiten het bleaal.</p> <p>Jij let op jezelf alleen de leerkracht let op iedereen</p>	<p>Ik loop rustig op de gang</p> <p>Ik schuif mijn stoel aan</p> <p>De looppaden zijn leeg</p> <p>Ik laat be wust een ander met rust</p> <p>Ik bouw in de bouwhoek: niet hoger dan de laast</p>	<p>Ik ga via de trap naar boven of naar beneden</p> <p>Ik zit op de tribune</p> <p>Ik loop rustig in het theater</p> <p>Ik loop met de groep terug</p>	<p>Speelbome groep 1-2-3</p> <p>Groep 3-8 mag op het veldje spelen</p> <p>Ik voetbal op het veldje</p> <p>Ik plaats mijn fiets in de fietsenstalling van mijn groep</p> <p>Ik loop met mijn fiets</p> <p>Ik ga voor of na de pauze naar de wc</p>	<p>Ik hou mijn handen en voeten bij mezelf.</p> <p>Balken ed. houd ik vast</p> <p>Ik loop rustig op de galerij</p> <p>Ik houd rechts op de trap</p>	<p>Ik laat het slot van de deur open (groep 1-2)</p> <p>Ik kom meteen terug naar de klas na het tanden wassen</p>	<p>Ik gebruik de spullen waarvoor ze bedoeld zijn</p> <p>Ik gyminsportkleding en ik draag sportschoenen</p>
<p>vertrouwen</p> <p>Wij laten merken hoe goed wij kunnen werken.</p> <p>Zuing zijn met materiaal is prettig voor ons allemaal</p>	<p>Ik houd me aan de gemaakte afspraken op de gang</p> <p>Ik ga er vanuit dat ik op de gang kan werken</p> <p>Ik ruim mijn spullen op</p>	<p>Ik houd me aan de gemaakte afspraken in het theater</p> <p>Ik kan goed luisteren</p> <p>Ik let alleen op ikzelf</p>	<p>Ik houd me aan de regels van het spel</p> <p>Ik ga meteen naar binnen als de bel is gegaan</p>	<p>Ik ben zuing op alle spullen en materialen</p>	<p>Ik ga stil en alleen naar het toilet</p> <p>Ik doe de plaatsetting om (groep 1-2) en schuif het bezetbordje</p> <p>Ik gebruik het papier op de juiste manier</p> <p>Ik ga zittend plassen en daarna ga ik tanden wassen</p> <p>Ik doe de deur zachtjes dicht</p> <p>Ik trek de wc door als ik klaar ben</p>	<p>Ik houd me aan de gemaakte afspraken in de gymzaal / speelzaal / kleedkamer</p> <p>Ik zorg dat ik mijn gymspullen bij me heb</p> <p>Ik ga douchen</p> <p>Ik help mee met opbouwen en opruimen</p>

Bijlage 3.

Voorbeelden klein probleemgedrag met consequentie

Onacceptabel taalgebruik	Uit de activiteit halen, ouders bellen
Uitschelden	Waarschuwen/reactieprocedure, uit de activiteit halen, ouders bellen, excuus aanbieden
Ruzie	Uit de activiteit halen
Plagen	Gesprek voeren met leerlingen
Tegendraads gedrag	Reactieprocedure, nadenken over gedrag (nadenkstoel, even naar de gang)
Misbruik materiaal	Aanspreken, ouders bellen
Huiswerk vergeten	Huiswerk op school maken tijdens leuke activiteit
Te laat komen	Ouders aanspreken, bij herhaling: De volgende dag om 8:10 op school melden
Weerwoord – laatste woord	Reactieprocedure, afkappen, (actief) negeren
Clownesk gedrag	Reactieprocedure, aanspreken, uit de activiteit halen, uit groepje zetten

Bijlage 4.

Time out

Naam:

Groep:

Reden time out:

- 1. er is er maar één die praat
- 2. wij laten merken hoe goed we kunnen werken
- 3. jij let op jezelf alleen
- 4. zuinig zijn op materiaal
- 5. wij laten bewust een ander met rust
- 6. in woord en gebaar respecteren wij elkaar
- 7. van elkaar afblijven vinden wij normaal
- 8. wil je iets van iemand lenen?
- 9. anders, namelijk:

Duur time out:

10 minuten

20 minuten

anders, namelijk:

Time out bij:

Jeroen

Marja

Mieneke

anders, namelijk:

Gemaakte afspraak:

Leerkracht	Time out	Leerling

Bijlage 5.

Voorbeelden groot probleemgedrag met consequentie

Bij onderstaand gedrag kan als *interventie* eerst een time out gegeven worden wanneer het gedrag de voortgang in de groep belemmert. Na de time out wordt altijd contact opgenomen met de ouders en volgt een passende consequentie

Verbale agressie	<ul style="list-style-type: none"> - Onthoudingsstraf - Verlies van privilege - Afzonderen - Nablijven/tijd inhalen - Schade herstellen - Taak doen - Schrijfstraf - schorsing
Pesten	
Liegen	
Vechten	
Fysieke agressie	
Seksuele intimidatie	
Gevaarlijk gedrag (spelen met vuur, mes)	
Materiële vernieling, vandalisme	
Diefstal	
Voortdurend verstoren activiteit/les	
voortdurend uitdagen	
Woede aanvallen	
Weglopen van school	
Verstoppen in de school	